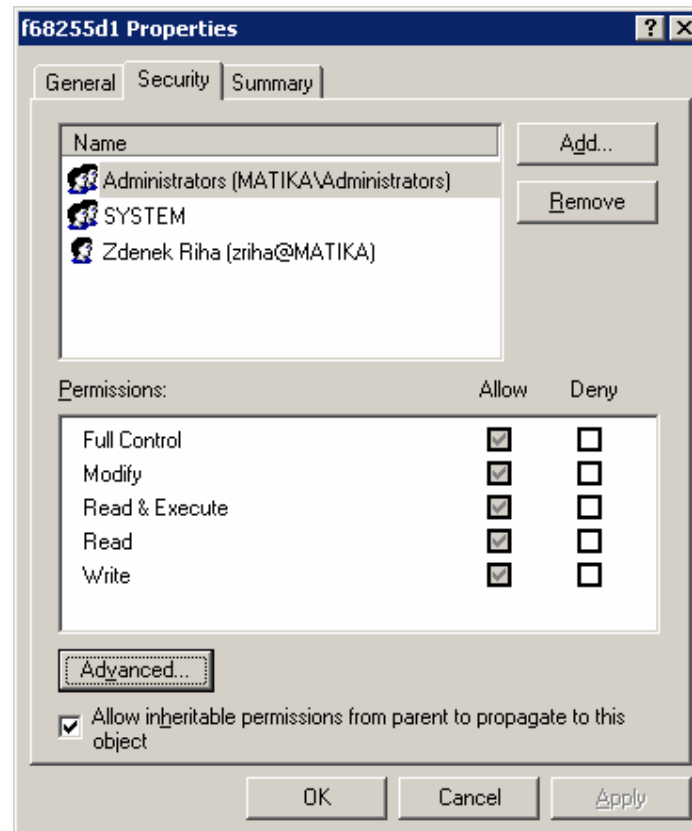

PV157 – Autentizace a řízení přístupu

Řízení přístupu

Řízení přístupu

- Funkce pro řízení, který subjekt (uživatel, proces ...) má jaký přístup k určitému objektu (souboru, databázi, tiskárně ...).
- Implementovaná bezpečnostním mechanismem řízení přístupu.
  - Hierarchie
    - ✓ Hardware
    - ✓ Operační systém
    - ✓ Middleware (např. databázový systém)
    - ✓ Aplikace (např. informační systém)
  - Předpoklad implementace
    - ✓ je bezpečně implementovaná funkce „Identifikace & autentizace“
- Kategorie mechanismů řízení přístupu
  - fyzické typicky ochrana off-line uložených archivních kopií
  - logické typicky ochrana on-line uchovávaných dat

Pojmy

- **vlastník dat (owner)**
  - subjekt, statutární autorita odpovědná za daný typ dat,
  - za konkrétní data daného typu, za datový objekt
- **správce (dat, objektu) (custodian)**
  - subjekt, autorita pověřená odpovědností za bezpečnost konkrétních dat, za bezpečnost konkrétního objektu
- **uživatel (user)**
  - také autorizovaný uživatel, oprávněný uživatel
  - subjekt, mající právo přístupu ke konkrétním datům, ke konkrétnímu objektu

Typy omezení přístupu k objektu

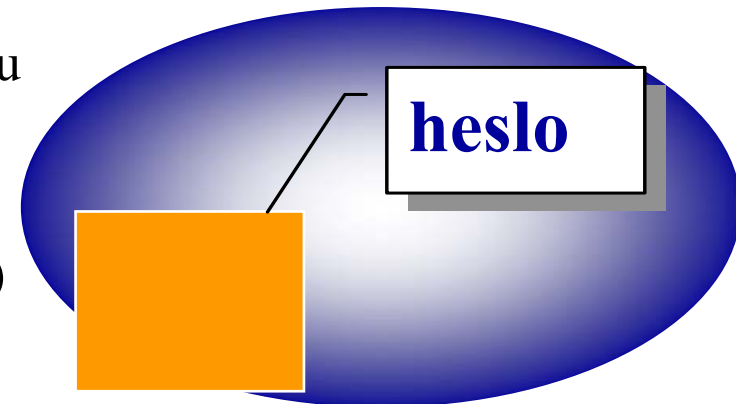
- R, Read Only
  - ano: kopírování, prohlížení, tisk, ...
  - ne: rušení, vytváření, modifikace, ...
- RW, Read/Write
  - ano: kopírování, prohlížení, tisk, ... , rušení, vytváření, modifikace
- X, Execute
  - ano: řízení běhu procesu
  - ne: kopírování, prohlížení, tisk, ... , rušení, vytváření, modifikace
- daný omezením
  - časem pouze v danou dobu
  - místem pouze z ...
  - obsahem interval hodnot (bankovní automat)
  - typem služby e-mail ano, telnet ne

Správa řízení přístupu – modely

- centralizovaná správa řízení přístupu
  - 1 správce všech objektů (IS, Informačního systému)
  - mnoho vlastníků, mnoho uživatelů
  - klad: přísné řízení, konzistentnost
  - zápor: vysoká (časová) rezie v (distribuovaných) IS
- decentralizovaná správa řízení přístupu
  - objekt spravuje jeho vlastník – správce,
  - mnoho vlastníků – správců, mnoho uživatelů
  - klad: snadno dosažitelná vysoká odpovědnost
  - zápory:
    - ✓ obtížnost udržení konzistence komunikace mezi správci
    - ✓ není dostupný okamžitý celkový přehled stavu
    - ✓ hůře se prosazuje bezpečnostní politika IS

Heslo

- heslo, šifrovací klíč
  - všeobecné
  - samostatné pro
    - ✓ čtení, modifikaci, rušení, ...
- každý **objekt** má přiděleno(-a) svým vlastníkem heslo (hesla)
- právo přístupu má subjekt znající heslo
- použito například ke sdílení disků/adresářů v některých verzích MS Windows
- negativa:
  - nelze zjistit kdo všechno má právo přístupu
  - heslo musí být dostupné (uloženo v otevřeném tvaru nebo se slabým maskováním v programu, pom. souboru...)

Matrice přístupových práv

- Matrice udávající přístupová práva subjektů k objektům

	objektA	objektB	objektC
subjekt1	rw	rx	—
subjekt2	rwX	rwX	rwX

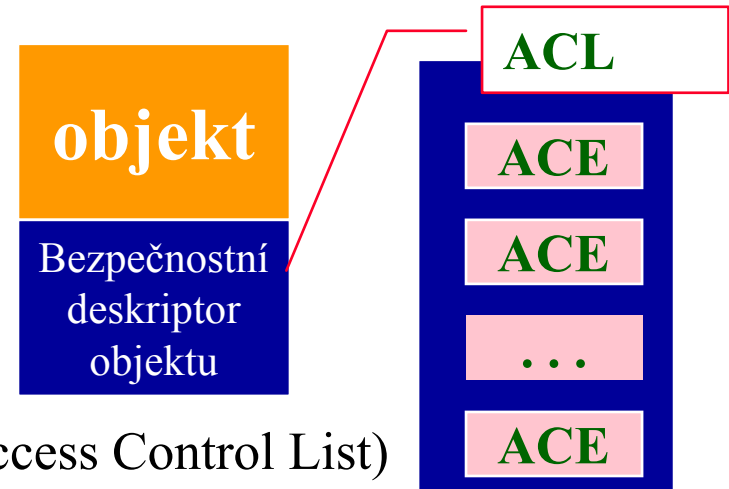
Maticе přístupových práv

- Může být i trojrozměrná
- 3. rozměrem je program
- Máme trojice (subjekt, program, objekt) a jim odpovídající přístupová práva
  - (Alice, účetní program, účetní data) má práva {r,w}
  - (Alice, editor, účetní data) má práva {}
  - (Alice, editor, /etc/passwd) má práva {}
  - (Alice, passwd, /etc/passwd) má práva {r,w}
- Dvourozměrná i třírozměrná matice je v praxi tak velká, že je problém s ní efektivně pracovat (ukládat ji, vyhledávat v ní)
  - Tisíce až miliony objektů (souborů)
  - Tisíce až miliony subjektů (uživatelů)
- Matici můžeme ukládat po řádcích či po sloupcích

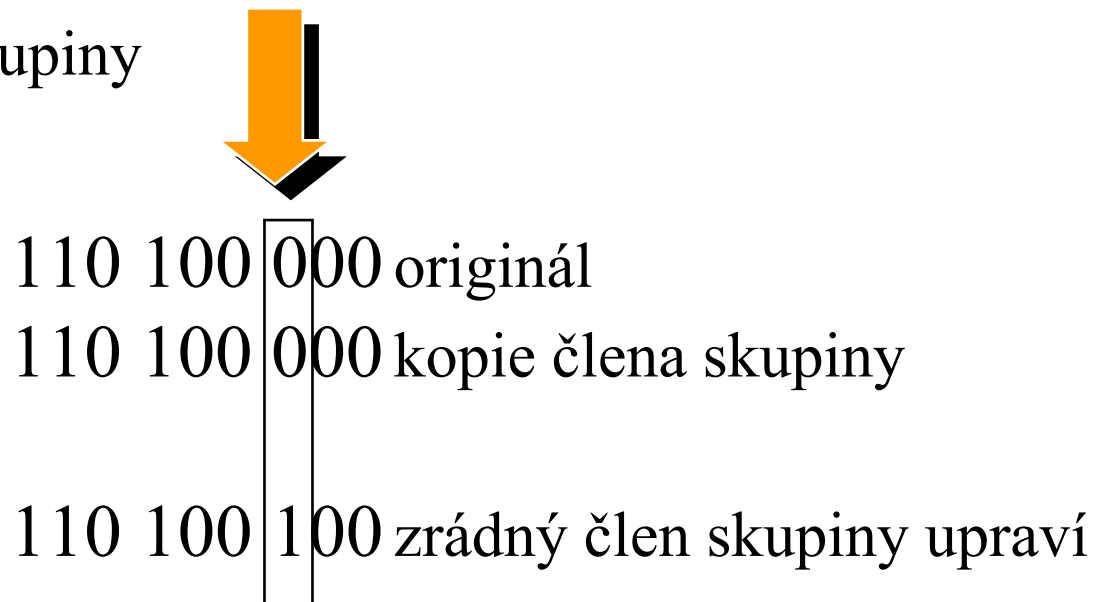
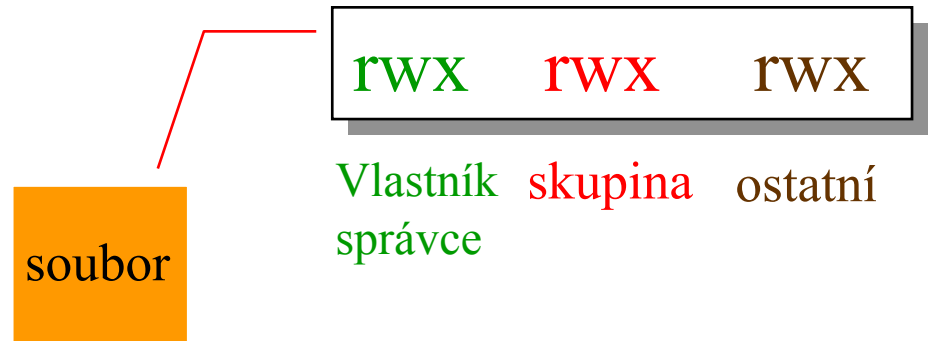
Seznamy přístupových práv

- Ukládáme matici přístupových práv po objektech
- Matice je často řídká, proto ukládáme jen neprázdné prvky
- Seznam přístupových práv objektu – ACL (Access Control List)
- Element přístupových práv – ACE (Access Control Element)
  - prvek ACL
  - přidělení práv přístupu jednotlivému subjektu, skupině subjektů, ...
- Výhoda seznamu přístupových práv
  - modifikaci/zpřístupnění lze omezit na jednotlivce ve skupině
- Nevýhoda seznamu přístupových práv
  - obtížná správa, neefektivní kontrola přístupových práv při přístupu k objektu
  - nesnadné zjistit k jakým objektům má určitý uživatel přístup (například při změně pracovního zařazení)

Implementace ACL – UNIX

- Nelze zamítnout přístup jednotlivci ze skupiny vlastníka
- Ve starších verzích UNIXu mohl uživatel patřit do pouze jedné skupiny
- Nutnost vytvářet nové skupiny uživatelů (může jen root)
- Nelze zajistit důvěrnost:

SUID/SGID programy

- Matice přístupových práv jen dvourozměrná.
- Povolení práv pro určité programy je třeba řešit pomocí SUID/SGID bitů.
- Vlastník programu může nastavit, že program po spuštění bude běžet s právy uživatele/skupiny vlastníka.
- Například program pro změnu hesla potřebuje přístup zápisu do souboru `/etc/passwd` resp. `/etc/shadow`. Běžný uživatel však nemá k těmto souborům přístup pro zápis. Proto je program `passwd` nastaven jako SUID na uživatele `root`, který do těchto souborů zapisovat může.
- Přístup SUID/SGID není příliš intuitivní. Leniví programátoři píší hromadu programů, které musí běžet jako SUID `root`. SUID programy musí být napsány bezpečně, jejich vstupy (parametry, `stdin`, proměnné prostředí) nejsou důvěryhodné.

Implementace ACL – moderní UNIX

- Administrátor (root, resp. uživatel s UID 0) má neomezený přístup ke všem objektům, může měnit libovolné soubory, upravovat logy apod.
- Nejen skutečný administrátor, ale i hacker apod.
- Snaha o omezení možností administrátora
  - Nové vlastnosti souborového systému UNIXových verzí odvozených od Berkeley větve
    - ✓ Možnost nastavit dodatečné „flagy“ pro soubory
      - Append-only: lze pouze přidávat data – vhodné pro logy
      - Immutable: soubor není možné modifikovat – vhodné pro systémové soubory
      - Undeleteable – nesmazatelné
    - ✓ Možnost nastavit pro uživatele i skupiny
    - ✓ Nastavuje se při bootu, potom ani root nemůže provádět změny
    - ✓ Je i v Linuxu: chattr pro ext2/ext3 (lze však měnit kdykoliv)

Atributy souborů v ext2/ext3

- Prohlížíme příkazem **lsattr**
- Nastavujeme příkazem **chattr**
- Atributy
  - A – čas posledního přístupu není aktualizován (vyšší výkon)
  - a – do souboru lze pouze přidávat data (nelze smazat nevhodný záznam např. v logovacím souboru)
  - c – soubor bude na disku komprimován
  - d – soubor nebude zálohován programem dump
  - i – soubor nemůže být nijak modifikován (bezpečnost)
  - j – určuje jakým způsobem se ukládají žurnálová data
  - s – při mazání souboru jsou uvolňované bloky vynulovány
  - S – při každém zápisu je provádí sync
  - t – zakazuje částečné fragmenty
  - u – i při smazání souboru se obsah ponechává (pro undelete)
- Atributy může nastavovat jen administrátor (root), může je kdykoliv jakkoliv změnit, proto je jejich význam pro bezpečnost jen omezený

Implementace ACL – moderní UNIX

- Jen trojice rwx pro vlastníka, skupinu a ostatní není dostatečně jemné
- Moderní UNIXové systémy se snaží tyto trojice doplnit skutečnými ACE
  - Tyto ACE obsahují výjimky ke standardním přístupovým právům (výše uvedené trojici)
  - Můžeme tak odebrat právo jednotlivci ve skupině, případně přidat právo jinému uživateli
- Tento přístup implementují mnohé komerční UNIXové systémy (např. VAX, ...) a dnes i většina open source systémů
- ACL pro ext2/ext3 existuje již nějakou dobu ve formě nepříliš rozšířených patchů jádra
- ACL pro ext2/ext3 se stalo standardní součástí jádra Linuxu >2.5

POSIX ACL

- Klasická práva pro vlastníka (ACL_USER_OBJ), skupinu (ACL_GROUP_OBJ) a ostatní (ACL_OTHER) zůstávají
- Nově je možné přidávat výjimky pro
  - uživatele (ACL_USER)
  - skupiny (ACL_GROUP)
- a nastavit masku (ACL_MASK), která dále omezuje práva udělená uživatelům (ACL_USER) a skupinám (ACL_GROUP_OBJ a ACL_GROUP) [vlastníka se netýká]
- a u adresářů lze nastavit defaultní ACL pro nově vytvářené objekty
- ACL zapisujeme ve formě typ_subjektu:subjekt:práva
  - např. user:zriha:rw-

POSIX ACL - příklad

- ACL zjistíme příkazem **getfacl**
- ACL nastavíme příkazem **setfacl**
- Příklad:

➤ **getfacl soubor**

user::rw-		(vlastník)
user:lisa:rw-	#effective:r--	(uživatelka lisa)
group::r--		(skupina)
group:soft:rw-	#effective:r--	(skupina soft)
mask::r--		(maska)
other::r--		(ostatní)

➤ Zkráceně lze psát tato práva jako:

➤ g:soft:rw,u:lisa:rw,u::rw,g::r,o::r,m::r

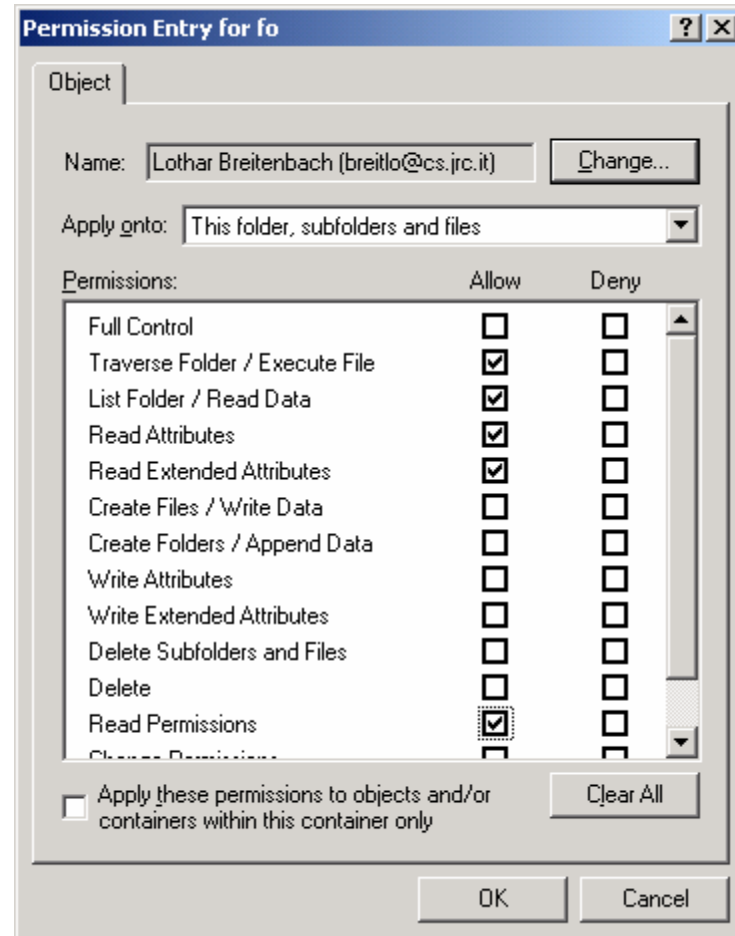
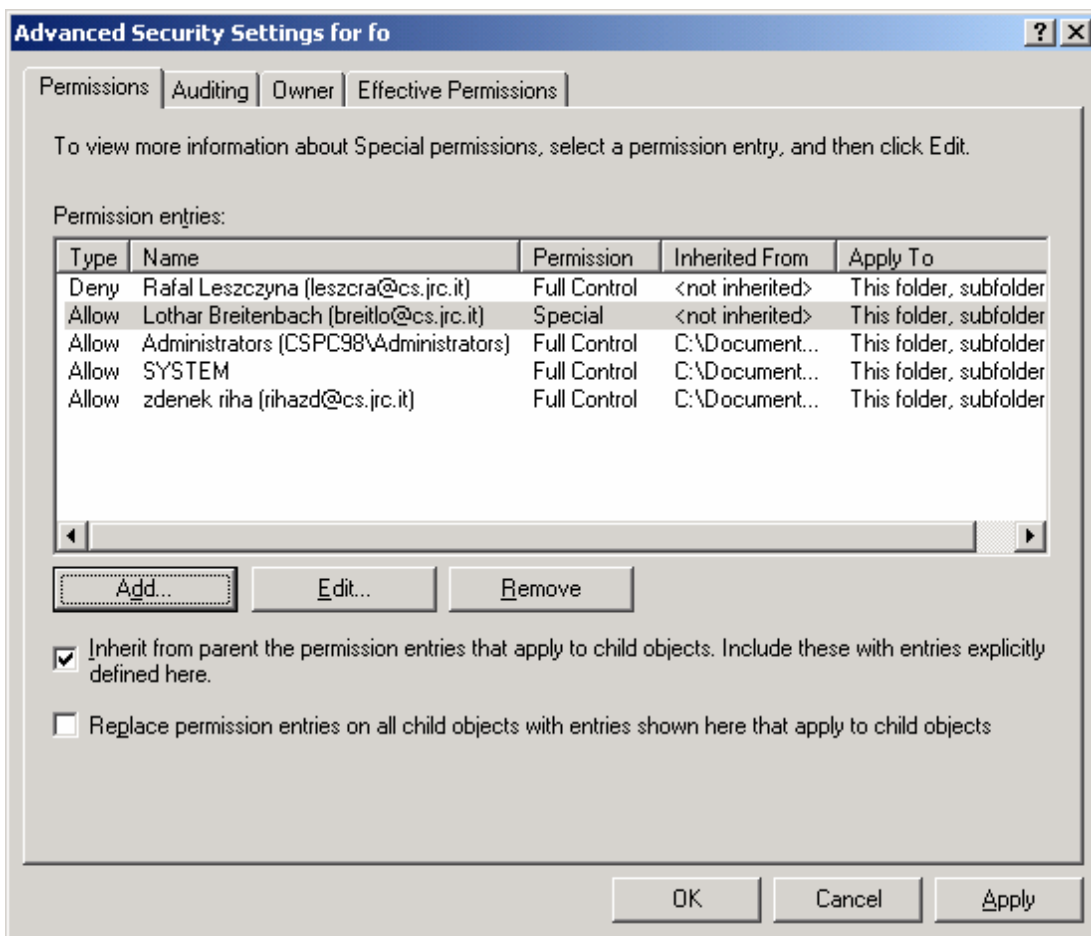
➤ Zde maska omezuje w právo uživatelky lisa a skupiny soft

Implementace ACL – Windows

- Nejen read file/list folder, write data/create files, execute file/traverse folder, ale také
  - create folders/append data,
  - read attributes,
  - read extended attributes,
  - write attributes,
  - write extended attributes,
  - take ownership,
  - read permissions,
  - change permissions,
  - delete (subfolders and files)
- a to pro uživatele nebo skupiny uživatelů.
- Atributy nejen Ano/Ne, ale AccessDenied, AccessAllowed a SystemAudit (zpracováváno v tomto pořadí).
- Větší možnosti nastavování přístupových práv znamenají možnost přesněji postihnout/implementovat bezpečnostní politiku.
- V praxi však často uživatel přijde, naloguje se jako administrátor (aby mohl instalovat aplikace apod.) a jako administrátor pracuje do ukončení své práce.

Windows ACL – příklad

Řízení přístupu na čipových kartách

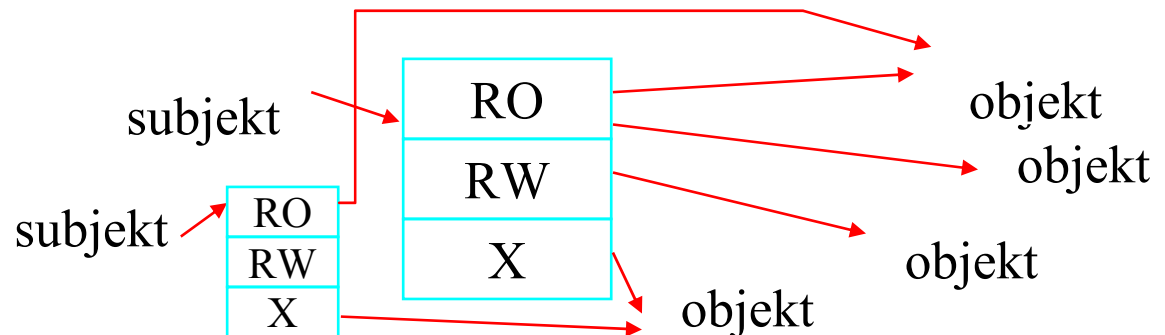
- Řízení přístupu k datům na kartě je tvořeno především řízením přístupu k souborům.
- S každým souborem je svázána hlavička souboru, která určuje přístupová práva k souboru.
- Základním principem řízení přístupu je zadávání PINů a jejich management.
- Přístup k souboru může být například vázán na splnění některé z těchto podmínek:
  - ALW (vždy povolen přístup)
  - CHV1 (nutné zadat PIN uživatele 1)
  - CHV2 (nutné zadat PIN uživatele 2)
  - NEV (přístup nepovolen)

Čipové karty – PIN management

- PINy jsou ukládány v samostatných souborech (EF). Přístupová práva k těmto souborům určují možnost změny těchto PINů.
- Při změně PINu je požadavek provázen starým a novým PINem.
- Počet neúspěšných pokusů bývá omezen. Po překročení limitu (3 – 5) je PIN blokován.
- Pro odblokování je třeba zadat PIN a odblokovací PIN (u SIM karet nazýván PUK).
- I počet neúspěšných odblokování je omezen.

Seznam přístupových oprávnění

- Seznam přístupových oprávnění (capabilities)
- Ukládáme matici přístupových práv po **subjektech**
- Není žádnou novinkou
- Například: model Multics, IBM AS/400
- Dnes často ve formě certifikátů
- Výhoda seznamu přístupových oprávnění
  - Efektivní kontrola přístupových práv při přístupu k objektu
- Nevýhoda seznamu přístupových práv
  - Nesnadné zjistit kdo má k určitému objektu přístup

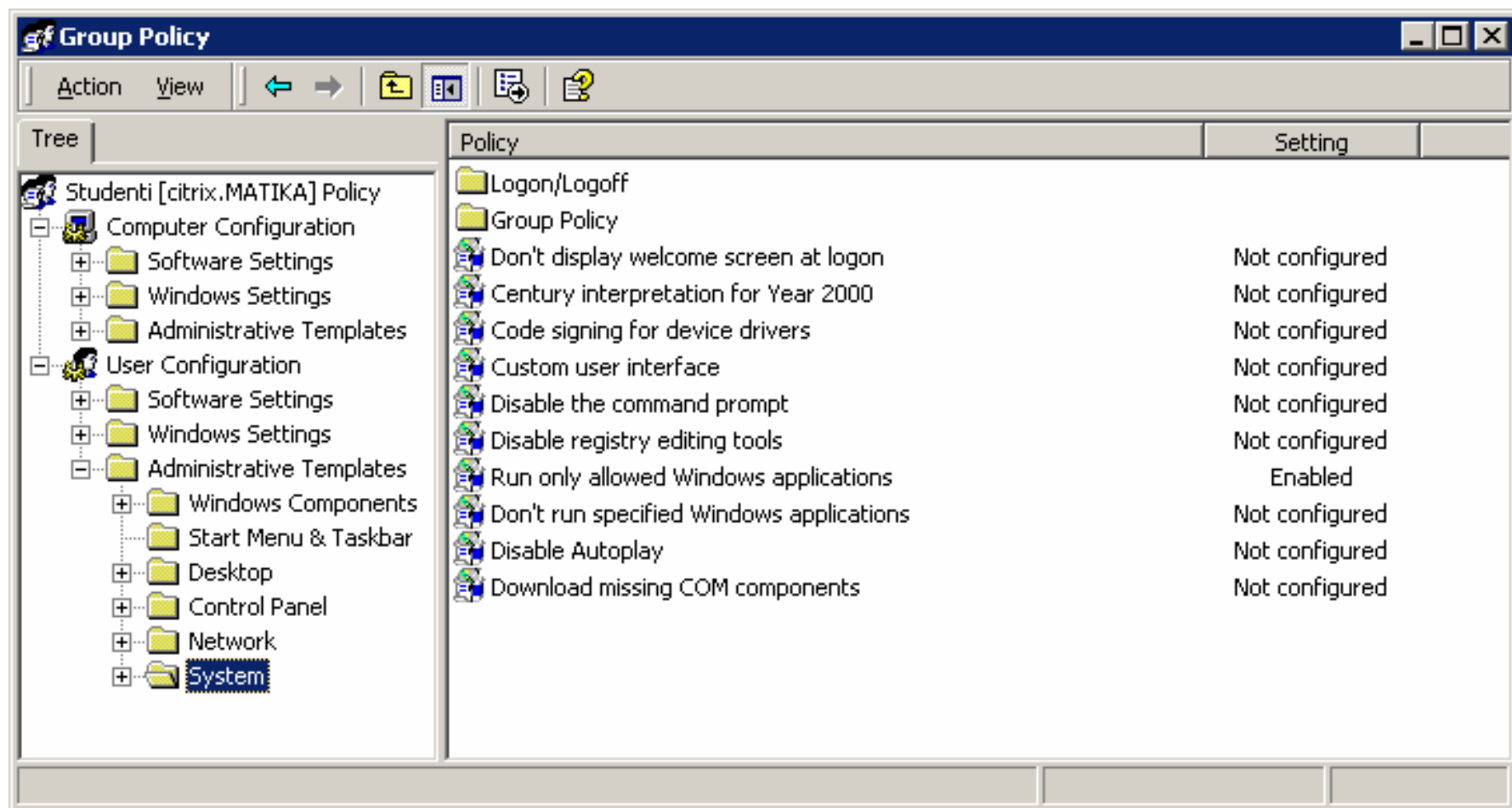

Windows 2000

- Windows 2000 (a výše; omezeně i dříve) implementují nejen ACL, ale i přístupová práva ve formě přístupových oprávnění.
- Tato bezpečnostní oprávnění mohou převážit nebo doplnit přístupová práva ve formě ACL.
- Bezpečnostní politika je svázána se **skupinami** uživatelů [skupiny (groups) jsou definovány v aktivním adresáři (active directory)].
- „Skupinové politiky“ (“Group policy”) [dříve „system policy“] se vztahují na domény, počítače, celé organizace.
- Příklad: Skupinová politika obsahuje seznam aplikací, které skupina uživatelů nemá oprávnění spouštět (např. internet explorer, outlook express, ...). Přístupová práva programu na disku (internet explorer) jsou nastavena na [everybody: rx]. Skupinová politika převáží přístupové práva souboru (aplikace) → spuštění aplikace je zakázáno.

Windows 2000

- Nastavení skupinové politiky

Politiky řízení přístupu

- **volitelný přístup** (discretionary)
  - subjekt – vlastník objektu rozhoduje o tom, kdo má k objektu přístup
  - volitelná ... určuje subjekt–vlastník objektu
  - typicky politika podporovaná operačním systémem
    - ✓ podporuje i operace změny vlastníka objektu
- **povinný přístup** (mandatory)
  - systémová politika nezávislá na vůli subjektů rozhoduje o tom, kdo má k objektu přístup

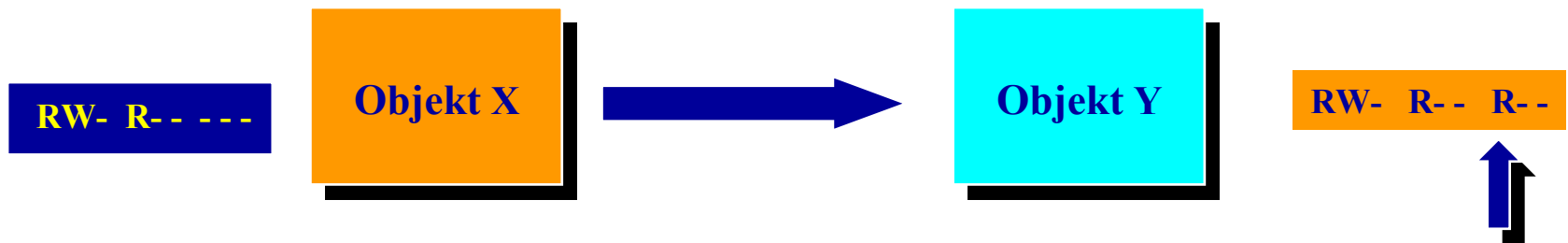

Volitelné řízení přístupu – výhody

- Jednoduchost, proto malá režie
- Velká vyjadřovací schopnost
- Někdy možné vázat udělení přístupových práv na splnění dodatečných časových, místních apod. podmínek
- Flexibilita

Volitelné řízení přístupu – nevýhody

- Nedostatečná bezpečnost
  - použití pouze přístupových práv není dostatečné v situacích, kdy klademe důraz na bezpečnost
- Není odolné vůči “Trojským koňům”
- Systém se nestará o využití jednou získaných dat
  - např. dám skupině právo čtení na můj důvěrný soubor, nějaký člen si ho zkopíruje a nesprávně nastaví přístupová práva

Spouštění nedůvěryhodného kódu

- Jak se chovat k nedůvěryhodnému kódu, získanému např. z internetu?
  - Autentizace kódu, viz např. Authenticode
  - Speciální jazyk neumožňující škodlivou činnost (JavaScript)
  - Kontrolní programy, které před spuštěním kontrolují kód na škodlivou činnost
    - ✓ Obecně nerozhodnutelné
    - ✓ V praxi heuristiky antivirových programů
  - Spuštění kódu s minimálními uživatelskými právy (např. unixový nobody)
  - Omezené prostředí, ve kterém nemá kód přístup k určitým prostředkům („Sandbox“)
    - ✓ Např. interpret Javy – Java Virtual Machine – applety stažené z webu (bez přístupu na disk, komunikace možná jen s původním serverem)

Podpora řízení přístupu v HW

- Přístup do paměti, ke strukturám OS:
  - Úkolem je zamezit komunikaci/ovlivňování procesů jinak než explicitně povoleným způsobem
  - Např. „fence address“ – limit paměti, do nižších adres má přístup jen operační systém
  - Např. „segmentové adresování“ – Adresování formou segment+offset. Segment může měnit jen operační systém (referenční monitor)
  - Např. dva režimy procesoru – autorizovaný a neautorizovaný. V neautorizovaném režimu není možné měnit segmentové registry.
  - Např. „Rings of protection“ – několik režimů činnosti s různými právy. Měnit ring možné jen v režimu ringu 0 (operační systém). Volání rutin operačního systému – změna ringu: GATE
  - Např. vojenské systémy chrání nejen data procesů, ale i metadata (jaké procesy s jakými parametry spuštěné kterými uživateli běží v systému)

Objektové programování

- Přístup k datům může být omezen pouze na explicitně uvedené metody
- Příklad v C++

```
class example {  
private:  
int counter;  
protected:  
void add_subtract(int);  
public:  
void decrease(void);  
void increase(void);  
};
```

Řízení přístupu

- Jedna z nejdůležitějších komponent bezpečnosti jakéhokoliv systému
- Bohužel ne vždy je kód řízení přístupu (referenční monitor) bezchybný. (typicky nedostatečná kontrola nedůvěryhodného vstupu a následný „buffer overflow“)
- Příliš mnoho kódu operačního systému je označeno za důvěryhodný (jádro obsahuje ovladače nejrůznějších zařízení napsaných programátory řady firem/organizací)
- „Race condition“ – operace ověření přístupových práv a použití práv není atomická (zneužitelné u programů s většími právy – SUID/SGID programy, webové CGI aplikace)
- Trojští koně

Řízení přístupu

- Separace oprávnění – pro vykonání určité akce je potřebný souhlas několika osob (např. velkou bankovní transakci musí podepsat dva bankovní úředníci)
  - Řízení přístupu na úrovni OS (často ani middleware) toto nepodporuje
  - Nutná podpora přímo v aplikačním SW
- Princip nejmenších privilegií – uživatel má právo přístupu jen k takovým objektům, ke kterým z titulu svého pracovního zařazení přístup potřebuje. Počátečně je množina oprávnění malá a postupně se rozrůstá. Žádný uživatel nemá přístup k objektům, ke kterým přístup nepotřebuje.

Otázky?

Příští přednáška 24. 4. 2006 ve 14:00

matyas@fi.muni.cz

zriha@fi.muni.cz